

- 1 / М. І. Шут, Л. Ю. Благодаренко, В. М. Андріанов // Фізика. – 2008. – №3. – 80 с.
9. Шут М. І. Історія фізичних досліджень в Україні у навчанні фізики. Ч. 2 / М. І. Шут, Л. Ю. Благодаренко, В. М. Андріанов // Фізика. – 2008. – №4. – 48 с.

УДК 378.147:371.134

Н. О. Смагулова,
аспірант
(Бердянський державний
педагогічний університет)

ДУАЛІСТИЧНА СУТНІСТЬ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми в загальному вигляді. На етапі інтеграції України в розвинуте європейське середовище особливу увагу приділяється відповідності вітчизняної освіти європейським стандартам. Цей процес стартував із моменту підписання Україною Болонської декларації. Саме тому почався детальний перегляд освітніх принципів нашої держави, яка до підписання декларації базувалася на залишках радянської системи освіти. Реформування не оминули й професійну підготовку майбутніх педагогічних працівників. Окрім коректив, у цьому процесі, відбулися зміни у погляді на професію викладача, його діяльність, цілі та завдання. На місце поняття “педагог” прийшло нове визначення “інженер-педагог”. З його появою професіоналізм викладача почав оцінюватися не лише за об’ємом матеріалу, який він може донести студентам, а й з урахуванням його особистих якостей. Глибокий аналіз поняття “інженер-педагог”, розкриття особливостей інженерно-педагогічної освіти є актуальною та цікавою темою для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Усі вимоги до професійної діяльності педагога, його права та обов’язки, засади та принципи підготовки педагогічних фахівців представлені в законодавчій базі України. Документом, у якому наводяться усі вимоги до фахової діяльності інженера-педагога та надається першочергове значення питанню підготовки педагогічних фахівців, є система Державних стандартів вищої освіти. Їх можна представити в такому комплексі: освітньо-кваліфікаційній характеристиці випускників вищих навчальних закладів, освітньо-професійній програмі підготовки, засобах діагностики якості вищої освіти, комплексних кваліфікаційних завданнях, комплексних кваліфікаційних роботах тощо.

Напрямки розвитку, пріоритети, завдання й механізми реалізації державної політики в галузі освіти висвітлені в Національній стратегії розвитку освіти. Ключовими напрямками державної освітньої політики на наступне десятиріччя виступає реформування освіти на основі філософії “людоцентризму”, забезпечення особистісного розвитку людини, згідно з її індивідуальними задатками та здібностями. [5]

Основними положеннями теорії професійної діяльності інженера-педагога та окремими напрямками його підготовки займалися А. Акшеров, С. Артюх, В. Баталов, В. Безрукова, Е. Белова, Н. Брюханова, І. Васильєв, О. Ганопольський, Е. Зеєр, І. Каньковський, О. Коваленко, М. Лазарєв,

В. Лобунець, О. Маленко, М. Резніченко, Г. Сажко, А. Тарасюк, Л. Тархан, Т. Яшур та ін. Особливості професійної підготовки інженера-педагога розглядаються багатьма вченими, оскільки цей перелік не є остаточним та завершеним.

Метою статті виступає розкриття сутності інженерно-педагогічної освіти, поглиблений аналіз поняття “інженер-педагог”, розкриття особливостей його діяльності; основні функції сучасного інженера-педагога, вимоги до його професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтенсивне формування ринку праці висуває нові вимоги до змісту і процесу підготовки фахівців – професійно і соціально мобільних, які мають глибокі професійні знання з інтегрованих професій. Це працівники, які володіють економічними і правовими знаннями; основами наукової організації праці та культури виробництва; здатних до технічного та соціального творчості; самовдосконалення; готових до роботи при різних формах організації виробництва та праці в умовах конкуренції. [4]

Ефективне вирішення цих завдань, в значній мірі визначається рівнем кваліфікації викладацьких кадрів – інженерів-педагогів, які здійснюють підготовку робітників і забезпечують відповідний рівень організації навчального процесу.

Зміна характеру професійної освіти привела до необхідності організованої підготовки викладачів спеціальних дисциплін і виробничого навчання. Ця тенденція є законодавчо обґрунтованою в освітній політиці України і продовжує посилюватися, що робить підготовку інженерів-педагогів необхідно умовою відповідності вітчизняного ринку кадрів європейському. Саме на вирішення цих практичних завдань, розробку теоретичних та практичних засад спрямована інженерно-педагогічна освіта. [6]

Інженерно-педагогічна освіта – система підготовки кадрів спеціальних дисциплін (технічних, економічних і т.д.), майстрів виробничого навчання для професійних навчальних закладів, підрозділів на підприємстві та для старших класів загальноосвітніх закладів з певним спеціальним профілем (політехнічним, економічним тощо) [7, с.196].

Система інженерно-педагогічної освіти – це галузь педагогічної освіти, яка призначена для підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації висококваліфікованих викладачів-професіоналів для професійно-технічних закладів освіти, вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, технічних ліцеїв, профільних класів загальноосвітніх шкіл, а також навчальних центрів і відділів виробничого навчання промислових комплексів та підприємств [10].

З погляду на тенденції розвитку освіти інженерно-педагогічна освіта об'єктивно затребувана, так як має власну, притаманну лише їй дуальність природи, замінити яку не здатна жодна інша галузь освіти. Вона полягає у підготовці професійно-педагогічних кадрів для професійної освіти всіх рівнів на основі принципів безперервності, відкритості, диверсифікації і варіативності, форм і способів підвищення фахової компетентності студента в зручному для нього режимі. Професійна компетентність інженера-педагога досить гнучка, оскільки охоплює два напрямки професійного

функціонування, що дозволяє використовувати інженерно-педагогічні кадри в усіх галузях виробництва, де інженерна діяльність протікає не тільки в системі “людина-машина”, але і в системі “людина-людина” [9, с. 28].

Таким чином, можна визначити головну мету інженерно-педагогічної освіти – це задоволення потреб суспільства у висококваліфікованих педагогічних кадрах, які здатні виконувати виробничі функції:

- прогностичну – визначення шляхів досягнення мети професійно-технічної освіти, вивчення ринку праці та прогнозування нових спеціальностей, аналіз фахової діяльності робітників з метою проектування програми їх підготовки, прогнозування навчально-виховних ситуацій та особистої професійної поведінки;

- дидактичну – проектування змісту освіти на всіх рівнях; вибір навчального матеріалу та засобів його викладання; розробка технологій професійного навчання, створення дидактичного забезпечення навчального процесу, наукова організація праці та самостійної діяльності;

- навчально-методичну – конструювання і проведення різних видів і типів занять з теоретичного та виробничо-практичного навчання з використанням дидактичних та технічних засобів, розробка методик професійного навчання та організація професійного спілкування;

- виховну – вивчення особистості студентів, їх індивідуальних особливостей, постійне вдосконалення роботи з ними і групою, формування інтересу до навчальної дисципліни, стійкої орієнтації на обрану професію;

- виробничо-технічну – експлуатація обладнання та документації закладів освіти і виробництва, використання інноваційних технологій у процесі навчання;

- контрольно-діагностичну – проведення різноманітних контрольно-діагностичних заходів при теоретичному й практичному навчанні, оцінка якості навчання; розробка і застосування різноманітних засобів діагностики якості знань професійної та практичної підготовки учнів;

- організаційну – організація та реалізація процесу навчання студентів із можливістю використання здобутих знань у професійній діяльності.

Отже, інженерно-педагогічна освіта покликана забезпечити відповідну підготовку педагога як у предметній сфері професійної діяльності, так і в педагогічній.

Проведення подальшого дослідження розвитку інженерно-педагогічної освіти потребує визначення ключових понять, одним з яких є термін “інженер-педагог”. На перший погляд воно є похідним від об’єднання двох слів “інженер” та “педагог”. Якщо розглянути дослівно складові терміна “інженер-педагог”, то джерела дають таке трактування понять: “Інженер” – фахівець із вищою технічною освітою [8, с. 362], “педагог” – особа, яка займається викладацькою або виховною роботою; науковий співробітник, котрий вивчає проблеми педагогіки та психології” [8, с.424]. Згідно з законодавством України педагогічною діяльністю можуть займатися особи з високими моральними якостями, які мають відповідну освіту, професійно-практичну підготовку, фізичний стан яких дозволяє виконувати службові обов’язки [2].

Провівши семантичний аналіз поняття “інженер-педагог”, Е. Зеєр дійшов висновку, що просте поєднання двох термінів привело до утворення

якісно нового поняття [3, с.16]. На думку вченого, інженер-педагог – фахівець з вищою освітою, який здійснює педагогічну, навчально-виробничу й організаційно-методичну діяльність з професійної підготовки майбутніх фахівців в одній з галузей виробництва в системі профтехосвіти, а також кваліфікованих робітників на виробництві. Його характеризує широкий педагогічний профіль, здатність виконувати функції майстра виробничого навчання й викладача профтехциклу, а також суміщати ці функції. [3, с.47]

На думку Н. Брюханової, поняття “інженер-педагог” трактується у двох значеннях: 1) спеціаліст, кваліфікація якого, дає право викладати професійно орієнтовані чи спеціальні дисципліни в системі професійно-технічної або вищої освіти для учнів та студентів спеціальностей, які пов'язані з промисловою галуззю; 2) викладач професійно орієнтованих чи спеціальних дисциплін у системі профосвіти або вищої освіти, яку надають заклади I-II рівнів акредитації (технікуми, коледжі). При цьому не є принциповим, для учнів яких спеціальностей викладаються зазначені дисципліни: технічної, медичної, сільськогосподарської, економічної галузі тощо [1, с. 46].

Отже, інженер-педагог – фахівець з вищою освітою, який володіє як фаховою (інженерною), так і психолого-педагогічною майстерністю. Він повинен бути готовий до здійснення фахової діяльності, і виконувати функцію вчителя та наставника.

Інженерно-педагогічна освіта повинна забезпечити майбутніх спеціалістів знаннями та навичками, володіючи якими вони будуть відповідати сучасним світовим вимогам і використовувати в професійній діяльності ряд функцій:

- гносеологічну – здатність пізнавати дійсність, вивчати джерела, форми та методи пізнання, можливість відрізнити істину і шляхи її пошуку;
- управлінську – володіння принципами організації та управління навчальним процесом, впровадження новітніх технологій, модернізація;
- проектувальну – можливість чіткого визначення мети і завдань навчання, складання ефективних планів, розробка технологій та методів навчання та контролю за досягненням поставлених цілей, планування процесу навчання;
- комунікативну – здатність до спілкування, налагодження контактів та зв'язків;
- інформаційно-аналітичну – культура мислення та здатність здійснювати кількісний та якісний аналіз поданого матеріалу; володіння навичками збору, передачі, осмислення інформації;
- інженерно-технічну – володіння знаннями, умінням та досвідом діяльності у фаховій галузі.

Окрім професійної функціональності, інженер-педагог повинен володіти рядом особистісних характеристик для оптимального існування в соціальному середовищі:

- адекватно оцінювати та прогнозувати соціально-економічні, політичні та культурні явища;
- володіти мовами, у тому числі й державною; знати іноземні мови;
- приймати рішення і вибирати правильну стратегію діяльності з

урахуванням загальнолюдських цінностей, державних, виробничих та особистих інтересів;

- захистити права на базі чинного законодавства та демократичних принципів, тобто володіти правовою компетентністю;
- бути соціально активним членом суспільства – готовність до покращення умов життя, забезпечення здоров'я, безпеки життєдіяльності на основі гуманістичного розвитку суспільства;
- користуватися, жити і працювати в сучасному інноваційно-інформаційному просторі [9, с. 31].

Цей перелік не є досконалим і завершеним, оскільки кожен фахівець самостійно вирішує, якими особистими якостями, важливими для професійної діяльності, необхідно оволодіти в процесі навчання та самоосвіти.

На думку Р. Чакової [10], інженер-педагог – одночасно і викладач, і вихователь, і майстер, який повинен володіти:

- високим рівнем освіти;
- широким профілем педагогічної спеціалізації;
- певною робітничою професією;
- зрілістю особистості вихователя робочої зміни.

Висновки і перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Сучасна система інженерно-педагогічної освіти України носить дуальний характер, оскільки поєднує в собі дві взаємопов'язані й водночас відносно самостійні види професійно діяльності. З одного боку інженер-педагог – висококваліфікований спеціаліст у певній галузі, з іншого боку – володіє набором педагогічних та психологічних знань, умінь і навичок, що дозволяє йому здійснювати підготовку висококваліфікованих фахівців з тієї чи іншої галузі. За роки навчання студент повинен оволодіти не тільки глибокими фаховими знаннями, а й навчитися трансформувати їх у педагогічну площину. Тобто, на майбутнього інженера-педагога покладається подвійна відповідальність – бути професіоналом у своїй інженерній діяльності, а також слідкувати за новітніми освітніми тенденціями, щоб готувати конкурентоспроможних фахівців. Надалі проблема дослідження інженерно-педагогічної освіти потребує встановлення її періодизації, узагальнення поглядів практиків і науковців у різні періоди на її зміст та функції інженера-педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брюханова Н.О. Історія становлення інженерно-педагогічної освіти / Н. О. Брюханова // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Х., 2006. – Вип. 12. – С. 46 – 58.
2. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page2>
3. Зеер Э. Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога / Э. Ф. Зеер. – Свердловск : Изд-во Урал ун-та, 1988. – 116 с.
4. Лікарчук І.Л. Професійно-технічна освіта України: історичний шлях і перспективи : монографія / Ігор Леонідович Лікарчук. – К. : Педагогіка, 1999. –287с.

5. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://quonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>

6. Ничкало Н.Г. Перспективи розвитку професійної освіти і проблеми підготовки педагогів нової генерації // Педагог професійної школи: [зб. наук. пр. / редкол.: Н. Г. Ничкало (голова) та ін. / упорядники: Н. Г. Ничкало, О. І. Щербак] / Нелля Григорівна Ничкало. – К., 2003. – С. 4–12. – (Вип. V.)

7. Рапацевич Є.С. Педагогіка: Велика сучасна енциклопедія / Є. С. Рапацевич. – М. : Современное слово, 2005. – 720с.

8. Сучасний тлумачний словник української мови : 100000 слів / за заг. ред. д-ра філологічних наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х. : ВД “ШКОЛА”, 2009. – 1008 с.

9. Тархан Л.З. Теоретические и методические основы формирования дидактической компетентности будущих инженеров-педагогов : дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Тархан Лена Запаевна. – К., 2008. – 512 с.

10. Щербак О. І. Концептуальні засади професійно-педагогічної освіти // Педагог професійної школи : [зб. наук. пр. / редкол.: Н. Г. Ничкало (голова) та ін. / упорядники: Н. Г. Ничкало, О. І. Щербак] / О. І. Щербак. – К. : Наук. світ, 2002. – С. 3–10. – (Вип. VI)

УДК 811.161.2:81'243

У. В. Соловій,

кандидат філологічних наук, доцент
(Івано-Франківський національний
медичний університет)

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТА-ІНОЗЕМЦЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Шкала міжнародних загальноєвропейських стандартів передбачає наявність трьох рівнів володіння будь-якою мовою як іноземною (українською зокрема):

- базового – А1, А2;
- проміжного (середнього) – В1, В2;
- просунутого – С1, С2.

Окрім основних етапів, доцільно виділяти проміжні рівні як відносно самостійні цикли, в межах яких вирішуються конкретні навчальні цілі. На кожному етапі навчання здійснюються комплексно, послідовно, за принципом конкретизму, багаторазового узагальнення та синтезу дидактичного матеріалу. Будь-який рівень навчального процесу повинен базуватися на тісній взаємодії мовного, мовленнєвого, комунікативного, культурологічного та виховного елементів. Саме це дасть змогу максимально ефективно використати дидактичний матеріал та інтенсифікувати мотиваційний потенціал студентів-іноземців.

Зміст навчального процесу підпорядкований досягненню основної мети: шляхом розширення індивідуального лексикону та умінь